

Skabb och vägglöss

Skabb handläggning i vård och omsorg

Skabb, *sarcoptes scabiei*, är ett kvalsterdjur på ca 0,3 mm i diameter som gräver gångar i överhuden och lägger ägg där i. Skabben är artspecifik och smittar från människa till människa. En immunologiskt frisk person får bara ett fåtal skabbdjur. Hos personer med nedsatt immunförvar kan ibland en svårare form av skabb ses, krustös skabb, då finns ett stort antal skabbdjur på kroppen.

Behandling ska inte påbörjas utan att skabbdjur har hittats!

Behandling ordinerar av läkare.

Smittsambet

Incubationstiden, tiden från smitta till symtom, kan vara allt från 2 till 10 veckor. Så länge skabben är obehandlad så är den smittsam. Smitta sker via direktkontakt.

Smittsambeten vid skabb är relativt låg och kräver tätt och mer långvarig kontakt med smittad person eller textilier. Textilier så som kläder, sänglinne och handdukar sprider smitta enbart om den smittade nyligen tvättat dessa. Risken att bli smittad med skabb genom vanlig social kontakt är liten.

Ernstaka personer kan drabbas av krustös skabb vilket är en mer allvarlig och mycket smittsam typ av skabb. Detta beror på den stora mängden skabbdjur. Skabbdjuret är dock detsamma och det är patientens allmäntillstånd som avgör hur sjukdomen yttrar sig. Krustös skabb återfinns som regel hos personer med nedsatt immunförvar, till exempel gamla och organtransplanterade. På grund av immunsänkningen kan kvalstren fööka sig i snabbare takt än hos en frisk individ. En individ med normalt immunförvar, som smittas av en person med krustös skabb, ådrar sig alltid vanlig skabb.

Symtom

Individen får ofta en generell svår klåda som är värst nattetid. Centimeterlånga skabbgångar kan oftast identifieras mellan fingrar och tår, vid hand- och fötleder, kring bröstvårtor, navel eller på könsorganen. På övriga delar av kroppen ses rivmärken och oftast en bild som liknar ett lindrigt eksem.

Personer med krustös skabb utvecklar ofta tjocka grå skorpar av hud som kan innehålla tusentals kvalster och ägg. På grund av immunsänkning behöver inte den krustösa skabben alltid ge klåda eller utslag vilket ibland leder till föredöjd diagnos.

Vägglöss

Sedan slutet av 90-talet har förekomsten av vägglöss ökat kraftigt i hela världen och även i Sverige ses en ökning framför allt pga vårt ökade resande. En annan anledning är att vi köper allt mer möbler på second hand. Att röra sig i ett rum med vägglöss är inte förenat med risk att föra med sig vägglöss. Risken att personal får med dem hem från en patient/vårdtagare är liten.

Riktlinjen är framtagen i samråd med saneringsfirma.

Vägglusen är en 4-5 mm skinnbagge som kan vara gul, röd eller mörkbrun i färgen beroende på när den åt senast. Som nykläckt är den transparent. Den nattaktiva vägglusen lever av att suga blod från människan och gömmer sig dagtid kring sängen. Då det är en skinnbagge (har mjuk skal) vill den gömma sig i hårda material, till exempel i golvlister, väggspjor och sängbottnar, så den inte riskerar att bli sönderklämd. Det är inte känt att vägglöss orsakar sjukdomar i Sverige. Bett från vägglusen kan orsaka utslag och klåda. Förutom bettreaktioner på kroppen kan man se svarta prickar, spåning, där lössen gömmer sig. Även små runda blodfläckar kan ibland ses på lakan. Vid extrema vägglusangrepp kan omkrinkrypande djur ses även dagtid.

Ambulanstransport

Basala hygienrutiner – vägglöss bärs i stort sett aldrig på kroppen och patienten i sig utgör då ingen smittrisk. Använd långärmat förkläde om vägglöss ses krypa runt i sängen och/eller på patienten.

- Undvik så långt som möjligt att ta in väskor i hemmet. Dessa placera annars långt från patientens sovrum/sovplats, gärna i plastpåse som sedan slängs hos patienten
- Ta med så få tillhörigheter som möjligt in till akutmottagning. Förslut det som tas med i plastpåse, såsom ev. väska, glasögonfodral
- Konventionell tvätthantering
- Konventionellt avfallshantering
- Städning enligt ordinarie rutin

Kontakt med saneringsfirma för sanering av bil behöver endast tas då patienten har omfattande vägglusbesvär i hemmet, dvs. vägglössen ses krypa runt i sängen eller på patienten. Vid tveksamheter kontakta Smittskydd & Vårdhygien 023-49 07 85.

Vägglusen

- En skinnbagge - *Cimex lectularius*
- Då det är en skinnbagge (har mjukt skal) vill den gömma sig i hårda material, till exempel i golvlister, väggspringor och sängbottnar, så den inte riskerar att bli sönderklämd.

Vägglusen

- Lusen för **inte** någon smitta med sig till människan
- 5 utvecklingsstadier ser lika ut i alla stadier
- Från knappnålsstor till en äppelkärnas storlek
- Lusen måste suga blod från en människa i varje stadie
- Vid varje måltid sväller kroppen och byter färg från genomskinlig till bärnstens-rostfärgad
- I brist på föda går den i dvala och kan överleva upp till 1,5 år utan mat
- Den fullvuxna vägglusen är ca 5 mm som kan vara gul, röd eller mörkbrun i färgen beroende på när den åt senast. Som nykläckt är den transparent.
- Vägglushonan lägger ca 5 ägg per dag

Vägglusen och människan

- Dras till människans utandningsluft och kroppsvärme för att suga blod nattetid
- Tycker om mörker och gömmer sig ofta nära födan
- Sängen med omgivning är vanliga gömställen. Golvlister, sängbord, kläder, tavlor, eluttag, springor, under lös tapet, i klockor och elektronikprylar m.m.
- Kan ta sig in i papperstunna springor

Vägglusen

- Vägglusen kan inte hoppa eller flyga, den kryper ca 30 meter
- Den kan i jakt på föda ta sig mellan lägenheter via eluttag, fiberkablar
- Den liftar med människans tillhörigheter

Vilka tecken letar vi efter?

- Bett -liknar myggbett
  - Tar flera dagar, upp till drygt en vecka - två veckor - efter att man blivit stucken innan symtom visar sig
  - Sticket känns inte men kan utlösa en allergisk reaktion
  - Klåda, svullnad, rodnad ibland sekundär infektion
  - Vissa personer får inga bettmärken alls
- Märken- blodfläckar på lakan
- Små svarta prickar (fläckar efter spillning)
- Döda vägglöss
- Levande vägglöss
- Ägg
- Skinn- ömsar skinn i varje stadie

Vägglusen dör

- Vid maskintvätt minst 60°C
- I värme i torkskåp eller torktumlare
- Efter djupfrysning i cirka en vecka (-18grader)

Kontakt med saneringsfirma om vägglöss upptäcks i hemmet eller på boendet

Inskrivning SÄBO/korttidsboende/LSS

Basala hygienrutiner – vägglöss bärs i stort sett aldrig på kroppen och patienten i sig utgör då ingen smittrisk. Använd långärmat plastförkläde om vägglöss ses krypa runt på personen.

- Ge patienten rena kläder. Tvätta kläderna som patienten har på sig vid ankomst, enskilt i 60°. Torka torrt i torktumlare eller torkskåp
- Flytta inte med föremål såsom böcker, glasögonfodral, väskor, möbler, hjälpmedel, medicinskteknisk utrustning mm från hemmet innan saneringsfirma gett klartecken
- Torka av glasögon och den boendes elektroniska utrustning (ta även av mobilskal och torka ur)
- Konventionell tvätthantering
- Konventionellt avfallshantering
- Daglig städning och slutstädning enligt ordinarie rutin

Då vägglöss inte är känt sedan tidigare utan upptäcks på boendet kontaktas saneringsfirma.

Ordinärt boende

Basala hygienrutiner – vägglöss bärs i stort sett aldrig på kroppen och patienten i sig utgör ingen smittrisk. Använd långärmat plastförkläde om vägglöss ses krypa runt i sängen och/eller på personen.

- Undvik att ta in väskor med material. Ta bara med det material som behövs
- Se till att det finns handdesinfektion samt paket med handskar och förkläden i hemmet. Ta inte med dessa ut i bilen igen
- Hjälpmedel och medicinskteknisk utrustning lämnas kvar tills saneringsfirma gett klartecken att saneringen är färdig

Be personen själv eller anhöriga ta kontakt med saneringsfirma om vägglöss upptäcks i ordinärt boende.

Kan jag som vårdpersonal få med mig vägglössen hem?

Nej den risken är mycket liten - gör så här:

På SÄBO/korttidsboende/LSS

- Basala hygienrutiner
- Följer oftast inte med kläder-tycker inte om mjuka material

Vid hembesök

- Häng dina ytterkläder i hallen
- Basala hygienrutiner
- Ställ inte din ryggsäck/väska i närheten av sängen

Skabb

Skabb orsakas *Sarcoptes scabiei*

- Ett kvalster – spindeldjur 0,3-0,4 mm
- Förekommer både bland människor och djur
- Husdjursskabben kan sprida sig till människan men inte föröka sig

Skabb

- Skabb honan gräver gångar i huden för att lägga sina ägg.
- Äggen kläcks efter 3-4 dagar larverna stannar i gången ca 1 dygn
- Efter 10-14 dagar är de färdigvuxna
- Hanen håller sig på hudens yta
- Honorna befruktas och gräver ner sig i huden.

Skabb

Symtom:

- Svår klåda, särskilt på kvällar och nätter
- Små knottror och blåsor
- Ibland synliga skabbgångar
- Ibland eksem liknande förändringar
- Sekundär infektioner

Inkubationstid: 2-10 veckor efter smittotillfället
uppkommer symtom

Skabbgångar

Vanligtvis lokaliseras gångarna till

- fingrarna och handleder
- insidor armar och ben
- runt naveln
- midjan
- runt bröstvårtorna hos kvinnor
- genitalia hos män
- Ansikte, på fotsulor och handflator hos barn

Krustös skabb

Klassisk skabb 5-15 skabbdjur

Krustös skabb (norsk skabb) 1000-100 000 skabbdjur

Drabbar främst:

- äldre personer
- nedsatt immunförsvar

Krustös skabb är mycket smittsam

Smittvägar skabb

- Direkt kontaktsmitta
hud mot hud
- Indirekt kontaktsmitta
kläder, handdukar eller
sängkläder

Djuret dör efter 2-3 dagar utanför sin värd

Skabbdiagnos och behandling

Vid misstanke om skabb ställs diagnos av läkare

Behandling mot skabb ordineras alltid av läkare

- Efter grundlig kroppstvätt och torkning smörjs Tenutex in på kroppen (T. Ivermectin licenspreparat)
- Behandlingen upprepas efter en vecka
- OBS kortklippta finger- och tånaglar
- Klåda kan kvarstå 2-4 veckor efter avslutad behandling

Följ behandlingsinstruktionerna mycket noga!

Städning vid skabb

Rengör patient-/vårdtagarrummet noggrant när vårdtagaren är insmord

- Städutrustning ska vara rumsbunden
- Använda kläder, handdukar, sängkläder, kuddar och täcken mm ska tvättas i minst 60grader
- Rummet med möblemang ska torkas av med allrengöringsmedel och vatten
- Rengör golv med allrengöringsmedel och vatten
- Dammsug mattor och tygmöbler noggrant, byt dammsugarpåse efteråt
- Vädra eventuella mattor, lösa soffkuddar och dynor 3-4 dygn eller lägg i plastsäck som försluts
- Instruera patienten/vårdtagaren att inte använda tygsoffa/tygfåtölj till och med det att andra behandlingen är gjord. Alternativt täcks soffa/fåtölj, efter noggrann dammsugning, med lakan i 3-4 dygn om patienten/vårdtagaren behöver sitta där innan behandlingen är klar
- Patientens/vårdtagarens privata kläder, skor, huvudbonader, handskar mm som ej går att tvätta kan vädras utomhus i 3-4 dygn eller läggas i plastsäck som försluts. Förvara sedan säckarna förslutna i 3-4 dygn

Vårdrutiner vid skabb

Långärmad skyddsrock med mudd och handskar,
där handskarna dras utanpå mudden vid:

- närkontakt med obehandlad/ofullständigt behandlad vårdtagare
- hantering av kläder och textilier

Vårdrutiner vid skabb

- Enkelrum med egen toalett och dusch
- Patientbunden utrustning
- Isolerad på rummet tills första behandlingsomgången är avslutad (vid krustös skabb tills hela behandlingen är avslutad)

Tvätt och avfallshantering vid skabb

Smutstvätt är smittförande

- Tvättsäck inne på rummet
- Tvätt som sker på boendet - läggs direkt i tvättmaskin (den tvätt som inte får plats direkt i tvättmaskin försluts i påse)
- Tvätt som skickas till tvätteri – följ tvätteriets anvisningar
- Smittförande hantering tills behandlingen slutförts med gott resultat

- Avfall hanteras konventionellt. Förslut sopsäck/soppåse ordentligt på rummet.

Hur avdödas skabb?

- Vid maskintvätt 60°C
- Vid kemtvätt
- I torkskåp 50°C under 10 minuter
- Efter förvaring under 3 dagar i rumstemperatur eller kallare
- Efter djupfrysning vid -10°C i 24 timmar

Utvärdering och åhörarkopior

REGION DALARNA Plus - Region Dalarnas samverkanswebb Sök Q

VÅRD HJÄLPMEDEL FORSKNING KULTUR FÖRTROENDEVALDA LEVERANTÖRER

Start / Vård / Smittskydd och vårdhygien / Vårdhygien / Hygienutbildningar

Hygienutbildningar

Information om de hygienutbildningar vi erbjuder för kommuner och regionanställda.

Vi vill tacka för att ni deltagit i våra hygienutbildningar och återkommer här med nya utbildningsfällen till våren 2024. Så sätt gärna sidan som en favorit!

Hygienutbildningar riktade till kommunerna

Utbildningarna genomförs via TEAMS.

Anslag att skriva ut så att fler har möjlighet att delta:
[Inbjudan kommun vår 2024.pdf](#)

Chefer

2024-03-19 13.30–15.00
Ämne: Skabb och vägglös. [Tryck här för att ansluta](#)

Vårdpersonal

2024-03-21 13.30–15.00
Ämne: Skabb och vägglös. [Tryck här för att ansluta](#)

Hygienutbildningar riktade till Regionen

Utbildningarna genomförs via TEAMS.

Anslag att skriva ut och sätta upp så att fler har möjlighet att delta:
[Inbjudan Region våren 2024.pdf](#)

Chefer och vårdpersonal

2024-03-26 13.30–15.00
Ämne: Skabb och vägglös. [Tryck här för att ansluta](#)

Uppföljning av utbildning

Vänligen besvara denna enkät efter genomförd utbildning.

[Enkät efter utbildning](#)

Åhörarkopior

- [Vårdpersonal kommunen - VRI, ppt, 20 sidor](#)
- [Chefer kommunen- VRI, ppt, 24 sidor.pdf](#)
- [Chefer och vårdpersonal Regionen - VRI, ppt, 23 sidor](#)

Vård

- Bild- och funktionsmedicin +
- Centrum för vårdutbildning (CVU) +
- God och nära vård +
- Hälsa och välfärd +
- Hälsöfrämjande och jämlik hälsa +
- Kunskapsstyrning +
- Laboratoriemedicin +
- Läkemedel +
- Sjukhusbibliotek i Dalarna +
- Smittskydd och vårdhygien -
- Statistik Smittskydd +
- Covid-19 -
- Vårdhygien -
- Vårdrelaterade infektioner (VRI)
- Punktprevalensmätningar
- Utbildningsmaterial
- Vårdhygienisk egenkontrollrund
- Hygienutbildningar
- Verksamhetsbeslut
- Vaccination +
- Sexuellt överförda infektioner (STI) +
- STRAMA +
- Smittskyddsanmälan och paragrafanmälan +
- Smittskyddsblad +
- Multiresistenta bakterier +
- Riktlinjer och rutiner
- Barn i förskolan
- Infektionsverktyget
- Kontakta Smittskydd och vårdhygien
- Länkar
- Tandvård +
- Övrig hälso- och sjukvård +

Utvärdering

Åhörarkopior